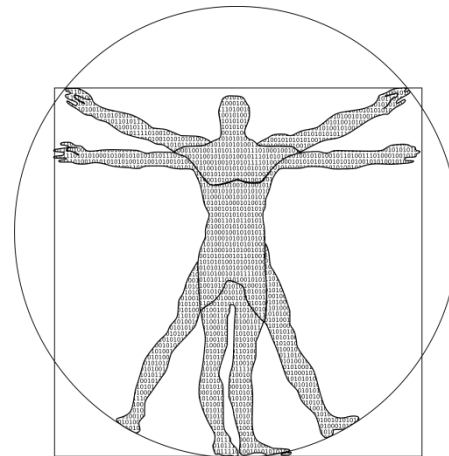

Філософська антропологія

План

- ▶ Поняття і предмет філософської антропології
- ▶ Проблема людини в історії філософії
- ▶ Питання походження людини в сучасній філософській та науковій думці.
Антропосоціогенез.
- ▶ Біологічне і соціальне в людині, їх єдність і взаємозв'язки.
- ▶ Зміст категорій “людина”, “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”.
- ▶ Цінність та сенс людського життя.

Антропологічні напрями філософії

Фройдизм - засновник Зигмунд фрейд. У психології її більш поширеною назвою є психоаналіз, дещо пізніше, окремі його учні як К. - Г. Юнг переосмислили його ідеї, що призвело до появи нового вчення - неофрейдизму.

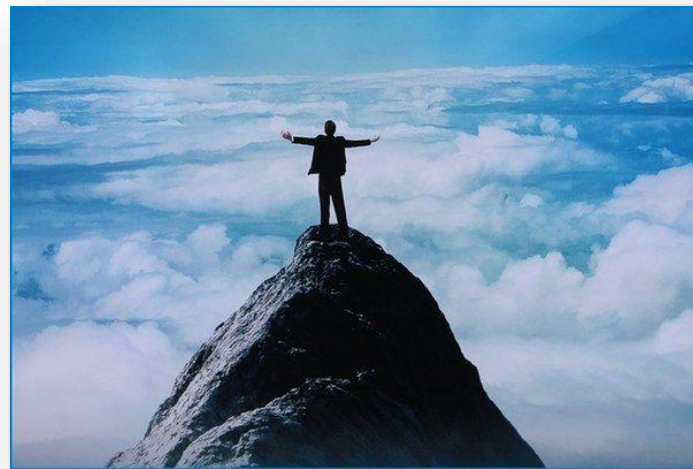
Екзистенціалізм — напрям у філософії XX століття, що позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору власної долі. ... Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) передує есенції (сутності).

Філософська антропологія

- **Філософська антропологія** — напрям, завданням якого є системне вивчення й обґрунтування сутності людського буття та людської індивідуальності.

Anthropos – людини, *logos* – вчення.

Нерідко термін «філософська антропологія» тлумачать у ширшому значенні — як філософське вчення про людину, або філософію людини.

Як самостійна галузь філософського знання виникла в 18 ст.

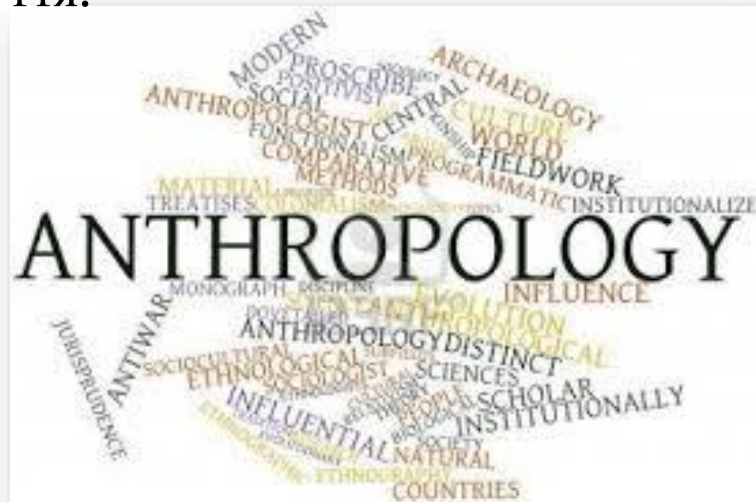
Проблема людини в історії філософії

Є однією з найактуальніших у філософії. Однак лише в сучасній філософії виник окремий напрям — філософська антропологія.

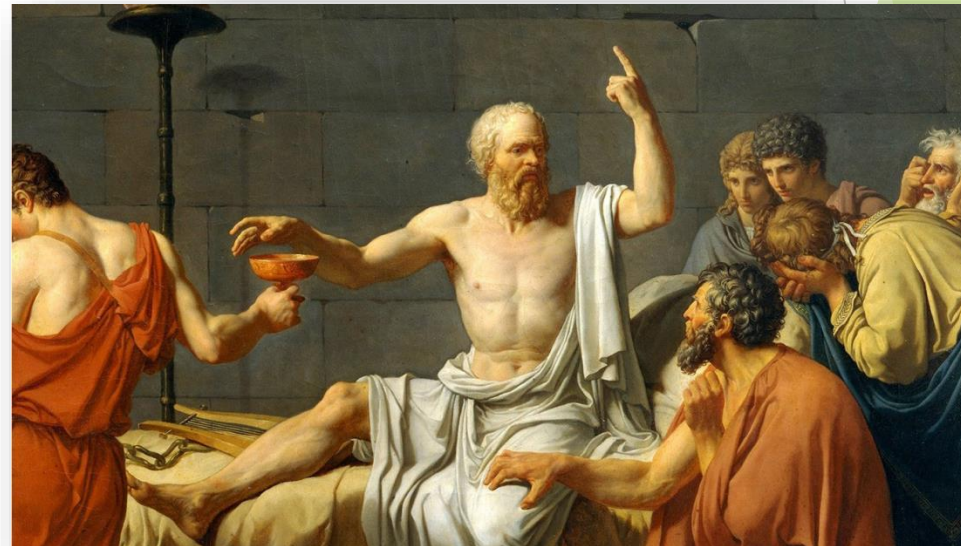
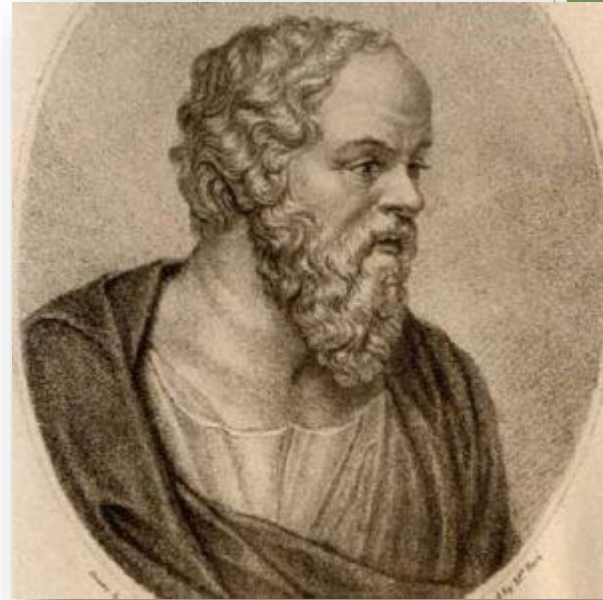

Перші цілісні уявлення про людину зародилися не у філософії і не в науці, а проявились у надрах релігійно-міфологічної віри: міфологія Давнього Сходу, антична релігійно-міфологічна традиція, християнська традиція (Біблія — Старий завіт) тощо. На первісних етапах історії людям притаманні різноманітні міфологічні та релігійні форми самосвідомості. У легендах, переказах, міфах, як частині історії духовного розвитку людства, й розкривається розуміння природи, призначення і сенсу людини та її буття.

Проблема людини як
унікального творіння Всесвіту
належить до «вічних»
філософських проблем,
оскільки будь-яка філософська
традиція в основі свого змісту
має відношення людини до
світу.

- Ще давні греки зрозуміли, що людина може почати філософствувати тільки з пізнання самої себе. Водночас знаменита теза Сократа «Пізнай самого себе» не реалізована дотепер, хоч кожна філософська система (школа) на кожному історичному етапі людської цивілізації намагалася висунути свою концепцію людини. Однак у цих концепціях природа людини не набула чітких і зрозумілих характеристик, а навпаки, породжувала ще більше запитань, аж до сумнівів щодо існування такої природи. Такий стан розв'язання цієї проблеми обумовлювався значною мірою загадковістю походження людини, складністю її структурних елементів та їхніх об'єднуючих чинників.

Різновиди філософської антропології

- ▶ **Соціальна антропологія** охоплює антропологічно зорієнтовані концепції соціальної життєдіяльності. Намагаючись вивести явища суспільного життя з природи людини, представники соціальної антропології вивчають проблеми соціуму як сумісного буття.
- ▶ **Структурна антропологія** прагне вивчати феномен людини, аналізуючи особливості системної упорядкованості її буття. Архаїчні форми культури розглядаються нею як механізми розв'язання основних суперечностей людського існування й суспільної організації.
- ▶ **Культурна антропологія** націлена на досягнення креативної природи людини як водночас творця й творіння культури.
- ▶ **Педагогічна антропологія** розглядає здатність до навчання й виховання як антропологічні властивості людини, що мають компенсаторську функцію, сприяючи подоланню її біологічної недостатності (К. Альберт, О. Больнов, Г. Ромбах).

- Щоб збагнути сучасний стан філософії людини, необхідний історичний екскурс розв'язання проблем людини. Кристалізація філософського розуміння людини, особливо на початкових етапах розвитку філософії, відбувалася на основі міфів, легенд, переказів і закладених у них ідей, образів, понять, а також своєрідного діалогу між міфологією та філософією, що тільки «спиналася на ноги» у своєму розвитку.

Безпосередньо антропологічна проблематика знаходить свій вияв у діяльності софістів і в творчості автора філософської етики Сократа, які вводять людину в буття як головну дійову особу. «Мірило усіх речей — людина» — основоположний принцип софістів.

Платон стояв на позиціях антропологічного дуалізму душі і тіла, хоча душу вважав субстанцією, яка й робить людину людиною, а тіло розглядав як ворожу їй матерію. Тому від якості душі залежала й загальна характеристика людини, її призначення і соціальний статус.

Питання походження людини в сучасній філософській та науковій думці

Антропосоціогенез - це процес природного формування та суспільного розвитку людини, утворення суспільства і становлення людського світу. Антропогенез включає в себе не лише формування людини як біологічного виду, але й становлення людської сутності, людської суб'єктивності.

Дослідження багатоманітних принципів, підходів до вирішення проблеми походження та розвитку людини, її становлення як виду у процесі формування суспільства свідчить, що всі вони мають комплексний характер.

Космоцентризм

- ▶ Абсолютизує значущість Космосу, природи. Антична натурфілософія приділяла увагу Космосу – світовому ладу, характеризуючи його як живе, тілесне, матеріальне ціле. Людина – це мікрокосм, частина макрокосмосу, яка має певні особливості. Пізніше, в епоху Відродження, на перший план виходить пантеїстичний природоцентризм, який оцінював людину як своєрідну піщинку Всесвіту.

У міфологічній свідомості поява і розвиток людини нерозривно пов'язані з генезою Космосу, з природою, невід'ємною частиною якої вона себе вважала. Так, у тибетських міфах Космос і Перша Людина народились із Світла і, по суті, складаються зі Світла. Спочатку люди були безстатеві, вони володіли внутрішнім світлом і випромінювали його. Сонця і Місяця не існувало. Коли у людини прокинувся сексуальний інстинкт і з'явилися статеві органи, Світло в ній погасло, а на небі з'явилися Сонце і Місяць.

Теоцентризм

- Утверджує культ Бога – творця світу і людини, судді усіх людських думок і справ. Людина, як образ і подоба Бога, наділена свободою волі. Обравши невірний шлях, вона опиралася волі Бога і стала гріховною істотою. Життя християнина – це пошук ним власного шляху спасіння душі, єднання з Богом. Теоцентричні погляди панували в епоху Середньовіччя.

Антропоцентризм

Принцип, відповідно до якого людина розглядається як центр, вища мета і цінність світобудови, як завершення еволюції і головна категорія філософствування. Система уявлень про світ складається через осмислення людини.

В античній філософії принцип антропоцентризму сформулював Сократ. Антропоцентризм простежується у філософії Відродження (Дж. Піко делла Мірандола, М. Монтень, Ф. Петрарка), у класичній німецькій філософії. У 20 ст. елементи антропоцентризму як вихідної теоретичної установки були властиві передусім екзистенціалізму. М. Гайдеггер (на початку своєї наукової діяльності), Ж.-П. Сартр і А. Камю вважали головною темою філософського дослідження існування людини, оскільки воно визначає світ. Ключем до онтології М. Гайдеггер вважав «феномен людини» (ноосферу).

Соціоцентризм

Світоглядна установка у філософії, що визначає пріоритет соціуму, культури. У таких вченнях людина розглядається, насамперед, як суспільна істота. Її поведінка визначається соціальними, культурними факторами, суспільними відносинами, тим чи іншим соціальним середовищем.

Єдність біологічного і соціального в людині

- Уже мислителі Давньої Греції підкреслювали наявність в людині двох начал: тваринного (біологічного) і соціального. Так, Арістотель називав людину "політичною твариною", маючи на увазі під "політичним" – соціальне. Античні мислителі виробили ідеал гармонійно розвиненої особистості. Вони пропагували необхідність створення умов, які б забезпечували всебічне вдосконалення людини, тобто її духовний, моральний, естетичний і фізичний розвиток.

- Кожна людина унікальна, неповторна, своєрідна в практичній діяльності. Але сутність людини далеко не визначається лише біологічними ознаками, біологічне не головне в ній. Це лише основа становлення людини як суспільної істоти. Визначальним у людині є соціальне. Людина і суспільство нерозривні. Суспільство формує індивіда як людину. Сутністю людини є сукупність усіх суспільних відносин. В людині не лише відтворюється суспільне, а й навпаки, в суспільстві і людина реалізується як людина. Свідомість та мислення людини виникають лише в суспільстві, вони – похідні від суспільного буття. Адже на основі суспільного буття виникають і реалізуються матеріальні та духовні потреби, які визначають сутність людини.

До біологічних ознак людини належать будова її тіла, колір шкіри, волосся, здатність засвоювати різні види їжі, опановувати мову в ранньому віці.

Завершуючи розгляд природи, сутності людини, слід звернути увагу на співвідношення понять «людина», «індивід», «особа», «індивідуальність», які іноді вживають як взаємозамінні, тотожні. Ці поняття є однопорядковими, але не ідентичними.

Найбільш загальним поняттям є «людина».

Людина — поняття, що відображає загальні риси людського роду, тобто характеризує родову істоту.

Індивід — окремих представник людського роду, окремо взята людина (немовля — індивід з його антропологічними властивостями, або одиничне від сукупності).

Особа — людський індивід, узятий в аспекті його соціальних* якостей (погляди, цінності, інтереси, моральні переконання тощо), тобто це людина, що пройшла процес соціалізації.

Індивідуальність — неповторний, самобутній спосіб буття конкретної особи як суб'єкта самостійної діяльності, індивідуальна форма суспільного життя людини на противагу типовості, загальності.

Цінність та сенс людського життя

- У категорії «сенс життя» відображується змістовна наповненість життя, розуміння свого призначення в світі (перш за все в соціальному світі), цільова спрямованість, ціннісна орієнтованість, те, ради чого варто проживати власне життя. Поява смисложиттєвої, або, як інколи пишуть у таких випадках, екзистенційної проблематики в історії людської духовності свідчить про зростання свободи людини, якщо під свободою розуміти можливість вибору.

Тільки у міру зростання індивідуальної свободи, відособлення індивіда від первинної зрощеності з общиною, все більш помітною стає увага людства до смисложиттєвих проблем, більш широко розкривається внутрішній світ тієї людини, яка заклопотана роздумами про життя, смерть, своє призначення. Така занепокоєність особливо зростає в періоди суспільних криз, коли потерпання набувають масового характеру, або в період криз, які настигають людей в їх індивідуальному житті. Все це відбивається в мистецтві, фольклорі, філософії, релігії, у відповідній тематичній завантаженості повсякденного спілкування.

Використана література:

- ▶ Григорьян Б.Т. Философия о сущности человека. - М., изд. полит. лит., 1973. -с. 319.
- ▶ Губин В.Д. Проблема человека в современной философии. М.: Изд.-во ун-та Дружбы народов, 1990. -с. 83.
- ▶ Гуревич П. Вселенная по имени человек //Свободи, мысль. 1991. - №14.-с. 56-66.
- ▶ Каган М.С. Человеческая деятельность. — М.: Изд.-во полит. лит. 1974. - с. 328.
- ▶ Карпинская Р.С. Человек и его жизнедеятельность. М., Знание. - 1988, - №4 (серия 10 философия). - с. 64.

Дякую за увагу!